

№ 159

УКРАЇНЦІ, ЯК НАРОД

Написав

Василь Пачовський

Голос на анкеті в справі святковання 250-літніх роковин гадяцьких
постулатів гетьмана Івана Виговського

Нью Йорк, 1917.

ІКОАІНСІ

УКРАЇНЦІ, ЯК НАРОД

Написав

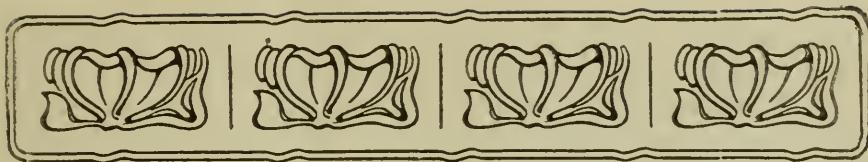
Василь Пачовський

Голос на анкеті в справі святковання 250-літніх роковин гадяцьких постулатів гетьмана Івана Виговського

ЗБІРКА
ВАНА ЛУЧКОВА

Нью Йоркъ, 1917.

Dietro, un immane colosso ch'agita
Cieco il flagel sanguineo
E su' morti ulula ghignad'o : urra!

— — — — —
Ma nel diverso martirio, indomito
Seava il ruteno Encelado,
Seava dell' orrido colosso il pie...*)

— — — — —
Mario Rapisardi, „Poesie Religiose“.

I.

Українці — перший модерний народ.

Великою радістю витаю Вас, Шановні Панове, що підняли велику гадку регабілітації і обнови нашої величної бувальщини, яка ясним сяєвом традиції піднесе наш народ із пінького животіння! Давно в душі моїй горіла та гадка і видним „пламенем взялась“ у творі „Сон української ночі“ — а сьогоднішна анкета виявилась першим почином до великого діда. Тому позвольте мені забрати голос із ширшого становища, а надіючись, що кину кілька гадок, що як раз підходять під основу вашого наміру. Не маю наміру вичерпати усієї теми — та як що голос мій викличе який небудь відрух мислі та дискусії, буду вельми радий ізза сповнення свого народного обовязку; без огляду на осуд пережитого табору.

Даруйте, що мушу затронути болючі сгруни та все ж таки спізнавне правди покаже нам шлях на будуче, який може вести до іншого висліду. Пора отягитатись із блудної дороги та вічного нарікання на обставини і сусідів, щойно пізнаннє себе і перебудова

*) Позаду величезний кольос, що вимахує на сліпо кровавим кнутом і над мерцями реве мов скажений: урра!

Та серед ріжнородного турпіня непокоримий український Енцелядо копає і коває підставу під кольосом страшним...

своєї вартості може двигнути нас і поперти наперед наш розвиток.

Український народ заляг компактною масою розлогий край від Сину по Кавказ, чисельно другий між славянськими народами, що до сьвідомості свого національного „я“ — останній між ними.

Яким робом сталося таке, що у народі обдарованім такими високими загальнолюдськими почуттями зникла сьвідомість своєї національної індивідуальності?

Вибуялий індивідуалізм одиниць, що не признають ніякого авторитету, хіба під час пориву; нехтування реального життя, вироблене нападами пустомпіків і плодовитістю землі, брак природної географічної трансіції України, резігнаційна туга за справедливістю і контепляція над особистими почуваннями, замкненими в крузі родини і власної душі по кождім безуспішнім пориві — не дали українському народові займатись і створити одноцільну державну організацію. Та все у кождій одиниці, де вона б не жила — є вроджене почуване своєї окремішності від сусідних народів славянських.

Українець прийме чужу мову, пріноровить ся до свого оточення, увійде в чужу організацію — та все заховає свою душу, душу свого народу, яка дуже ярко вибиває ся серед чужинців, як щось незрозуміле, чуже, неясне для них. Українцеви все остане той індивідуалізм, та високий ідеалізм, та велика туга, той съміх крізь сльози і м'якість в почуванях, та норовистість безглядна у чині, з якого не вміє витягнути користі.

Українці — се від самого почину своїх рухів — відмінно модерний народ. Невависть до капіталізма і мілітаризму, житє у мглистих горизонтах думок — вічний протест проти реальної конечності — все, чим бренить стремління новочасної культури, являється ся в українській душі як щось рідне, щось вже пересипане у його піснях. Як колись зверне очі на них Європа, з подивом буде стояти перед ним і буде наїдати ся від него того богацтва помислів, яке з природи дано найменше знаному народові. Немає ніякого

прояву в історії новочасної суспільності, на який Українці не мали би приміру в своїм історичнім житю.

Немає ніякого класичнішого приміру в еволюції найкращих ідеалів людства з постепенним переходом їх на щораз вищі верстви — як в історії українського народу.

Немає ніякого конфлікту душевних почувань модерної одиниці, який би не перелився в людовій цінності українського народу.

Ми — наскрізь модерний народ! І на се ми повинні і можем бути горді, хоч ми послідні заслугою в історії культури, та безперечно перші в історії так звані „люди“, в новочаснім значенні того слова. Що ми не сотворили держави, побіч природного багатства краю і географічного положення, причина лежить в противній нашій душі суспільній мілітарній організації сучасних держав, але в міру як з поступом культури опадати муть ланцюхи террору — для нас отворить ся сльогла будучність.

II.

Українці — як одиниці.

Український народ складається з одиниць о високім почутті індивідуалізму, з широким горизонтом думок — але без почуття народної одноцільності, лініях, непреприємчих, не виходячих поза круг своєї родини, нездібних поки-що до сотворення самостійної держави!

Українці — се матеріал для виповнення люк ціншим народам, бо дуже спосібні, плодовиті і здорові, але без власної гідності.

Українська жінка не має почуття національності, тільки почуте свого родинного „кутика“ з дітьми; вона старається там притягнути мушчину, роблячи з нього батька родини; з того приводу позбавляє його всякого розмаху до праці в хосені цілого народу, бо се виходить поза круг її „кутика“. Українська жінка навіть відводить свого чоловіка від суспільної роботи розважною порадою, що його „загонистість“ може пошкодити їм, розуміється ся: матеріально, бо іншої

користі і вартості не знає, не розуміє і не узнає, хиба що його праця „для народу“ така, що приносить матеріальну користь її і її родині. Українська жінка зі своєю слимачковою натурою не відержує конкуренції з жінкою нації сусідних, вона добра, загідна, тиха, смирна — але не сильна, не перебігла, не пориваюча! Вона добра до виведеня плоду, але нездібна до створення літніх народови; як увійде в подруже з мушиною чужої нації — ту ролю переймає на себе той мушина і виводить її діти на одиниці чужої народу!

Українець, теоритик, неприємчивий, лінивий а добродушний, легкої вдачі, під впливом жінки замикається в своєму кружку родиннім, добрий батько, але яко народня одиниця — ледащо! Немає почуття національної гідності і одноцільності і спільногого інтересу нації, нездібний до організації серед мира, хиба аж під гук боєвої труби, материял до мріяної анархістичної держави і то не до керми, але на вегетаріанця, ва одиницю, що живе з дня на день, жиуючи в сфері своїх високих чи низеньких мрій.

Той характер відбиває ся і там, де він тепер може мати владу, — в родиннім житю. Як увійде в подруже з жінкою іншої нації, тон його домови надає жінчина, що своєю перебіглістю уміє використати його заляче серце і недбалість і виховує його діти на одиниці чужого народу!

Такий характер нашого народу! Безперечно, що за те зложились з одної сторони лихолітте, з другої сторони плодовитість землі — що в народі запикло з одної сторони почутє сили і гідності, з другої предприємчивість і почутє масової народної одноцільності, яка мусить витворитись на ріжноплодючій землі, де копечна обміна плодів і виробів.

Такий характер українського народу для людства дуже хосеняний, бо дає матеріал животний для загибаючої польської нації, що приносить для людства найвище розвинену ідею політичного націоналізму, — далі дає матеріял животний для Росіян, щоби принести людству розвязане економічно аг'арних квестій, — але характер такий для Українців яко нації є дуже шкідливий!

III.

Українці, як нація.

Із за вище наведених причин Українці як нація так і дупали, живуть розсипані на атоми, цілий народ складається з самих родин, а радше з самих хат, а кожда хата — то осібна республіка. Для здійснення стремління якого небудь народу важне є почуття національної сувідомості і гордості на своє „я“ — на „я“ народу, що має відіграти якусь роль в історії світової культури. Та самосувідомість заникла серед мас, а з поміж інтелігенції являється дуже слабкою струєю. Українська інтелігенція в царській Україні зросийщилася, молодіж пішла в ряди інтернаціоналів без огляду на се, чи не згубить в борбі з царатом від користі другої нації своє національне „я“, у цілім народі немає почуття своєї вартості, якої нації і національної гордості.

Українська інтелігенція перевяла чужу мову на віт в родині (!), що й но в ціарщині спровокувала отримання із тої ганьби і прийшла до сувідомості, що мова є найяркішим елементом існування народу; частина інтелігенції заразилася пошестю московофільства, несувідома того, що характер малоруського народу не підходить під централістичний устрій Великоросса; кращі одиниці з люду в царській Україні самі собі постановили ціль буття, витворили братство „Христових братів“, штундистів; поглубившись у свою душу серед темряви деснотизму — застутило актуальний космічний ідеал оборони православної віри реальністю мрію перетворення людій на братів на основі комуністичного устрою...

Так цілий народ на вії затратив на якийсь час почуття ідеалу осібної організації, поставленого Хмельницким, Виговським, Дорошенком, Гордієнком, Мазепою, Орликом і т. д., організації держави, що пособляла б розвій цілого національного срганізму, та змушувала партизантські гурти до одноцільної карності і стремління.

А хоч галицька молодіж 900 рр. вивісила на ново стяг самостійної України, той ідеал далеко не досягнув ще інтелігенції в царській Україні, не говорячи уже

про широкі маси, які головно складають ся на українську націю. З розгару ідей тої молодіжі виявився той ідеал самостійної України в літературнім творі Пачковского: „Сон української ночі“. Як небудь сей твір має технічні великі, навіть дуже великі хиби, та все таки сама тема створення національного ідеалу — занадто важна і могуча, аби збути її осудом Франка, що назвав сей твір „абсурдом“.*^{*)} Міг Франко знищити автора до щаду за техніку за неосвячений ареопагом „символізм та романтизм“, — але навіть Франкови невільно запечатували книги, що доторкає всіх струн нашого істновання яко нації.

І правдива съвідома себе нація була б відповіда чиїми небудь устами чоловікови, що трактує молоді таланти гірше найогиднішого профана, бо поступ култури народу стойть вище над меншополією і диктаторством хоч як заслуженої одониці в літературі. Твір явився перед почином нової ери в Росії і як би викликав був дискусію над питаннем одноцільності народньої, хоч би і на все перешав як твір красний — був би словнив свою задачу; хто знає, чи тепер зридала б ся суперечка галичанофобів із царської України о мову, о гвилий запад, що гідна парадія темного закутку, а не съвіточів пароду!

Всякі особисті інтереси, партизанство, оборона інтересів гуртів аргументом автохтонності — підносить ся у народі, що не має почутя своєї одноцільності, свого суцільного стремління, свого громадного ідеалу, перед яким клонить голову ціла нація.

В українськім народі як-раз бракує тої съвідомості інтересу цілої нації ізза недостачі почутя своєї варгости яко нації для розвитку людства, що мучила б усі сили до інтензивного розвою її осібної культури.

Чому се сталося, що народ, який має таку виразну фізіогномію своєї душі, затратив почутя своєї варгости як осібної нації і кидає свого генія в гірло розвитку чужих народів — чому се сталося? ...

Те почуте своєї варгости яко нації і національну гордість підкошало в Україні ців крайно хибне і тенденційно накиняє чужинцями

^{)} Гляди Лексиконъ Брокгаузъ и Ефрона Украинская литература.

історичне виховане. Завдяки російським історикам і пересадній критиці з дошукуванем в історії ново-часної демократичної течії, Українця обробовано з його геройської історії, обкідуючи великі індивідуальності його нації болотом за одну хибу, — за їх „недемократизм“. Завдяки російській „науці“ приложене мірку демократичних ідей XIX. віку до гетьманів XVII—XVIII віку і обробовано їх з заслуженої авреолі, на яку заслу-жили мученики і борці самостійності української на-циї, що накладали головою за велику ідею. Найбіль-ший поет назвав їх „грязевою Москви, варшавським съмігям“, а всі „мужі науки“ і публіцисти та домо-рослі критики в запалі демократичнім трохи не заки-нули гетьманам, що вони не соціалісти і не знали догми Маркса і Енгельса. А прецінь Людвік XIV, їх сучасник хіба не був демократ, а лишив ся на все в пошані у французькій поступової нації як великий чоловік!

Аби їх належно оцінити, треба увійти в духа їх часу, в сучасну організацію держав — а щойно тоді вони стануть в правдивім съвіті! Як зважить ся сучасну їх Европу з абсолютними шляхоцькими прав-діннями — то хіба треба подивляти їх, як далеко вони випередили тогочасний культурний съвіт. Не треба прикладати до усього шабльон „нашого“ демократизму, а мірити тих людей по їх житю, по їх страданню, по їх намірах, будь вони викликані любим нам, чи про-тивним стремліннем, як тільки ті наміри високі, осъва-чені саможертьвою — палежить ся їм пошана!

Всі гетьмани, крім може одного двох — нало-жили буйними головами чи у бою чи на засланні за свої ідеали — честь їм і слава за се, але сплюгавлене їх лиць за те, що вони не були демо-кратами. Не дуже много маєм ниніших демократів, щобя так рішучо і съміло сгавали за свої ідеали, як стояли наші гетьмани за ідею свого часу! Та рана болить, болить нас тим більше, що самі їх овукі були тим средством ворожого нашему розвиткови режіму, тим средством, що сплюгавило чола великим нашим борцям і відібрало народови пошану до своєї минув-шости, позбавили його традиції! Тільки вродженому

ідеалізмови нашого люду можна завдячувати се, що не змінив ся він у скота, що не живе з дня на день!

Народ що не знає своєї історії, не поважає її, не є гордий на свою минувшість — не може сотворити ідеалу на будуче, живе як скот на живою хвилі, травить ся і вегетує бездушно а спосібніші одиниці сотнями переходять в ряди народів, що вміють увінчати чин посмертною славою, що вміють творити історію і дають місце геніеви одиниці, зазначуючи свою роль в історії всесвітньої культури.

Таке сталося і з українським народом — загал зробив ся байдужим до переведеня свого національного ідеалу сотворення модерної організації з найбільшою свободою розвитку індивідуалізму; з почутем свого національного „я“, утратили Українці на якийсь час той свій ідеал, а спосібніші одиниці затягнулись в ряди загибаючої нації Поляків, що застунає в культурі пайвище розвинену ідею націоналізму — і вносять критицизм шляхотко клерикального режіму; переходить громадно в ряди Великоросів, що сотворили централістичну державу — вносять до її проблемів квестію аг'арної справи, до розвязання якої покликаний судьбою що й во хліборобський український народ в будучій народній своїй державі анархістичного характеру... І являється такий куріоз, що український історик кидає вислов: „Мазепа здралів Росію“; український поет уважає найбілішіх гнобителів свого піорду Петра Великого і Катерину II. добродіями сути проти великих героїв національної незалежності України, українського патріота і письменника літні не розуміють ні слова своєї рідної мови і говорять між собою мовою гнобителів; українські съвіточі уряджують концерт в честь свого поета, говорять на нім мовою тих, що знівечили йому ціле життя, боючись засипівати свій національний гімн; українські таланти кидають свого генія, яким обдарував їх наш високий душою народ — в гирло ворожого народу, аби йому дати силу, проти своєї рідної нації! Українські застуники 30 міліонового народу звертають ся з запитом до ріжних великостей хвилі з запитом: „Бути, Українцем, чи не бути? — як Ви кажете?...“

Слава вам, сини української інтелігенції, а мені
даче палити ся пурпурою від стиду, як почую що за
великі діла творите!...

Не диво, що тому народови міг россійский уряд
накивути на 40 літ указ заборони видавання літератури!

Представте собі, чи можливо, аби Поляки дали
концерт польський на ювілей Сенкевича съпіваний по
німецьки, аби мав „вигляд європейський!“ Чому По-
лякам ве չмів уряд накинути такого указу; чому не
приневолив ніякого письменника писати мовою ти-
ранів; чому не змусив їх жінки говорити до дітей по
російски; чому не виндер польської мови з уст навіть
найбільше зависимого урядника; чому не вирвав з гру-
дий ніякого Поляка почутя своєї національної гор-
дості?!

Поляки бо мають традицію свого історичного
життя, перед якою всі бути чоловіком, хоч вона далеко
не така гарна і геройска як українська! Поляки зро-
били малі 4 полусліячоцькі повстання і озорили їх съвіт-
лом цілу ганебну свою історію, а подвижників своїх
окрили славою — Українці зробили кілька десять
повстань людових і не тільки не сотворили з них своєї
величної історії та не вміли пошанувати нї одного
їх героя!

Поляк має почуте вартости свого „я“ — хоч
він далеко не такий глибокий і спосібний як Українець;
Поляк почуває себе гордим як син нації, хоч він
далеко не має на чолі того пятна індівідуальності,
що має від свого народу кождий Українець.

Чому нам не бути гордим на себе, на своїх ге-
роїв, на своє минувщість, коли вона така велична
і сяє всіми съвітлотінами ріжних характерів і стрем-
лінь?! Чому нам оглядати ся круг себе, що за нас
скаже той або сей і стосувати ся до його ласки?
Вдвівім ся в себе, побачимо себе, спізнаймо своє „я“
високе з природи, перебудуймо себе, перекуймо сльо-
зуву тугу на крицьову енергію — а тоді до нас сто-
сувати ся будуть і прийдуть до нас учити ся, бо
в нашій душі є велике творче жерело духа, на яке
ми повинні і можемо бути горді!

IV.

Задачею проте грядучого покоління є регабілітувати пошану і честь великих подвижників з XVII. і XVIII. віку, привести в пам'ять або у съвідомість серед найширших мас традицію історичного житя та боротьби українського народу, кинути перед очи люду постати гетьманів та героїв України в червонім освітленію страдання за автомічні стремління, за ідею „Вольної України...“

Першим кроком до звороту українського відродження на шлях сподуки минулих віків з будучністю України, на шлях національного освітлення люду традицією самостійного житя України з XVII. віку, була-б народна маніфестація з нагоди 250-літнього ювілею „Гадяцької умови“, над якою саме скликано винішну анкету.

Як небудь оцінювати сей факт історичний — все таки постулюти гадяцькі своею далекосяглістю ставлять подвижників її Виговського і Немирича в ряді найсвітлійших наших провідників. — Сим фактом виявила Україна такі стремління, які до нині не стратили своєї актуальності, сим фактом поставлено такий монумент нашої самосвідомості від перших починів новітнього нашого історичного житя, яким не може повеличати ся в тім часі ніяка нація. Цікава річ, що народ, який перший на світі поставив постулат національної держави, не тільки не має до нині самостійної управи, але ще стоїть відсуджений від права, навіть від імені осібної нації.

Гадяцькі постулати — се найвищий шпиль нашого освідомлення які нації — та все ж таки съвітуванне того факту щорічним съвятом немислимим. Має сей факт свою Ахіллеву пяту, яка подавала келись велику ідею з її подвижниками, а до нині не засклепилася її рана. Гадяцьку умову уложенено з Поляками як унію. Вікове жите научило наш народ, як оцінювати хоч би які ідеальні умови з тою зарозумілію на своє панство нацією. Серед мас витворилася ненависть до „Ляхів“, якої до нині затерти не можна. Як піднесемо факт Гадяцької умови як велике діло — заходить потрійна небезпека :

1. Партія угодова з Поляками може піднести сей факт як съвітило нашого далішого поступовання в злуці з Поляками, що грозить нашій самостійній екзистенції супроти нахабності польського ослабленого в собі режиму.

2. Партія московофільська піднесе в очах мас освіченнє того факту ворожого Росії як прояв української зради Полякам свого народу і кликне до мас: Проч з Українцями!

3. Сам люд не прийме того съвіта як своє національне съвіто із за того, що сей факт був комиромісом старшин з найбільшим його ворогом, Польщею, яка віками явних насильств виробила в масах ненависть до усього, що польське.

Як небудь затирало-б ся угодово-польский характер Гадяцьких постулатів перед людом смертью Виговського, розстріляного Поляками — все ж таки тому історичному фактowi не достає сили, не достає авреолі слави, що поривалаб маси що року в означений день смерти Виговского.

Гадяцьку умову можна съвіткувати, почавши від 250-літної річниці що 10 літ, але що року съвіткувати її не вдасть ся так, як вимагала би потреба освідомлювання люду великими народними съвітами.

Аби що року пірвати маси до висоти національного одушевлення, потреба вищукати такий факт, в якім проявляв би ся триумф нашої сили, нашого чину. Після мене таким чином день триумфального в'їзу Богдана Хмельницького по таких битвах як: Жовті Води, Корсунь, Пілявці, Зборів — в'їзд до Київа в присутності ерусалимського патриарха, в'їзд гетьмана, що фактично трас тоді східною Европою, а український народ учинив паном на своїй землі. При проголошенню того съвіта належить піднести так сю подію, аби хиба подвигу Богдана не ослабила авреолі того чину в очах люду.

Сам триумф, сам спомин великих побід, потрясе кождим серцем, злучить усі верстви одним храмом съвіточности того дня, києве думки усіх в минувшість, зверне уми і стремлінню в будучність з запитом: Чи буде ще коли український народ таким паном на своїй

землі? — Буде! — прогомонить кожде серце в той съвятий день кожного року. Так і створить ся почутиє самосъвідомості національної у всіх одивиць, певність себе гордість на свій народ, до якого належати нині вже уважається честию.

Члени „Союза“, „Сокола“ і „Січі“ та закордонних товариств повинні взяти на себе переведене того съвята у всіх селах, містах і столиці кожного року.

Таким чином я раджу зробити день триумфального в'їзду Богдана до Київа, як прояв нашої сили — щорічним съвятом, а съвяткувати роковини Гадяцьких постулатів — як прояв нашої національної съвідомості що десять літ, почавши від 250-літніх роковин 1908 року.

Справа торжественного похорону мощів Івана Виговського насуває мені гадку, яка переведена в чин може мати велике значіння для національного виховання нашого народу. Тому даруйте, що бри тій нагоді поставлю справу ширше з всеукраїнського становища..

Правда, як що найдутъ ся мощі Івана Виговського в Галичині, яка не много має таких памяток дужності з царською Україною, — в інтересі цісарської України є задержати їх у себе, спровадити до Львова як народний талізман, що доси пригадував би Галичанам їх звязь з царською Україною, поки єстримінне до сполучи всіх земель „Вільної України“ не стане ся чином.

Надієм ся, що ціла українська інтелігенція приложить руку до того, щоби під час великого съвята не було ні одного міста, ні одного села, ні одного товариства, що не виспало-б своїх заступників з прапором від себе, аби за мощами великого гетьмана Великого Князівства України ішов увесь український народ. Не улягає сумнівови, що і закордонна Україна вишле з усіх усюдів своїх послів на велике съвято.

Не знаю, як скоро дастъ ся перевести та сама думка в царській Україні, але вже тепер повинна вона кидатись съвітляними огнями по усій країї:

Україна мусить виявити свою ідею самостійності на зовні монументальним чином, що не тільки був би протестом проти царського централізму, але

що лучив би цілий народ одним съятим місцем, куди липули б думки усіх Українців із найдальших окраїн цісарщини і царської України.

Національний український Пантеон!

Так, у Київі мусить станути Національний український Пантеон, мусим позбирати і зложити в Київі кости усіх своїх борців-мучеників, розкидані по щілім просторі від Білого до Чорного моря! Мусим поставити съятиню з віттаром ідеї, яка має пронизати съевом всі одиниці нашого народу!

Позбираймо кости наших героїв кидані тиранами по чужих країнах і глухих закутинах, збудуймо їм пантеон в Київі, освітім їх постати і діла величавим съвітлом в очах мас, спровадьмо їх серед гомону труб і дзвонів до матери наших городів! А потім висилаймо наші жінки і діти до тої съятині, нехай матері показують дітям кости наших героїв, нехай запалюють серця грядучого покоління огнем великої ідеї, за яку вони накладали головами! Приведім до очей люду моці нашого великого терпіння, аби про-зрів, хто ми, чиїх батьків діти!

І цілій масі стане серце бити ся живійше, як під обличком ве менше важких економічних клічів, а на І-чолі стане поколінє горде на своє „я“, на свою народність, на душу свою високу і заговорять нашою мовою генії, що дрімають в глубині нашого геніального народу!

Тоді певно не буде говорити мужик, що віа тільки православний чоловік, а ніяка інтелігентна мати не буде кормити свої діти чужою мовою, що неспосібна висловити нашого духа. Хто чує душу під словами нашої мови, той до нині не вирік ся своєї мови; а хто в крові і кісті своєї дитини, — будь він навіть „український патріот“ (!) — вливає чужу музику слова, — сей робить злочин проти розвитку своєї нації, а тим самим проти розвитку цілої культури...

В інтересі постулу култури лежить розвій яєвого молодого народу, що має таку виразну фізіогномію; присилуваний до сумішкі з чужими собі елементами сусідніх народів, впроваджує тільки діссонанс

NOV
28

в культуру, яку застувають оба народи: польський і російський. Завдяки своїй окремій фізіогномії, своїй душі, зовсім чужий обом народам — український геній мстить ся за насильство на обох націях, розсажуючи їх держави. Повалив Польщу, розточив централістичний устрій Росії республіканським духом, а до нині висить мечем Дамокля над обома народами. Що елемент української душі чужий їм, доказом хобби і се, що обі нації за пізно, або зовсім не розуміють твоєї струї, яку вносить невмирущий український дух в їх організм, (Бортнянський, Гоголь, Королевко, Оржевський, Словачкій, Вернигора, Залескій і много інших) і сходять завдяки тій струї на дороги, що противні їх національному характерові, або набираються дикої нахабності на чуже, пегідної культурних людей...

Україна позбавлена спромоги самостійного розвитку не дасть здавити себе, як не дала через тільки сотень літ, все має готовий протест, невдоволене та бунт — все буде елементом деструктивним! Щойно повна свобода розвою українського духа задоволить велику Тугу народу, який має відограти визначну роль в історії культури.

Народ що витворив такі високі чутем і артизмом пісні та думи, що в часі своєї сили козацької мав найвищу просвіту з усіх Славян, що в житті родиннім витворив таке культурне право і погляд на подруже, якого щойно тепер добивається ся західна Європа; народ, що перший в новітній культурі поставив індивідуалізм за основу етики (Сковорода), народ що перший вивісив стяг революції демократичної і спромігся на такі великанські рухи, народ, що перший поставив постулат національної держави (Виговський), народ, що видав десятками такі великі індивідуальності на всіх полях, які ще не доцінено ізза вузкої точки нашого схвітогляду — такий народ не дасть засимілювати себе народам зовсім противного характеру і має перед собою будучність, бо лінія його життя іде в гору і прийде час його слова серед людства — а від виховання залежить, чи се буде скоршє чи пізніше...

